

**ZAMONAVIY KLINIK
LABORATOR TASHXISI
DOLZARB MUAMMOLARI**
xalqaro ilmiy-amaliy
anjuman

27 dekabr 2022 yil

O'zbekiston Respublikasi Sog'Liqli saqlash vazirligi

www.ssv.uz

Toshkent tibbiyot akademiyasi

www.tma.uz

Tadqiqot natijalari. Tadqiqot davomida 200444 ta qon komponentlari tekshirildi. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, OIV infeksiyasi bilan zararlangan komponentlar 275 (0,14%) tani, gepatit B virusi bilan zararlangan komponentlar 6963 (3,4%) tani, gepatit C virusi musbat natijasi 1465 (0,73%) tani, zaxm kasalligi 2115 (1,05%) tani, brutsellyoz kasalligi 813 (0,40%) tani tashkil etgan. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, 200444 ta qon komponentlardan 11 631 tasi gemostransmissiv infeksiyalar bilan zararlangan deb topilgan va o'rnatilgan tartibda yo'q qilingan.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, donor qoni va uning tarkibiy qismlari orqali gemotransfuzion infeksiyalarni yuqtirish ehtimoli bor, chunki yuqumli kasalliklarni to'liq yo'q qilishga kafolat yo'q. Shu bilan birga, qon quyishning infeksiyon xavfsizligini yaxshilash bo'yicha bir qator tadbirlar mavjud. Turli bosqichlarda olib boriladigan tadbirlar tabiat jihatidan ham, resurslar va mehnat xarajatlari jihatidan ham sezilarli darajada farq qiladi. Shu bilan birga, mavjud barcha chora-tadbirlar bir-birini inkor etmaydi, balki bir-birini to'ldiradi va qon va uning tarkibiy qismlarini quyish infeksiyon xavfsizligini oshirishning umumiy tizimini yaratadi.

Adabiyotlar.

1. Global health sector response to HIV, 2000-2015: focus on innovations in Africa: progress report. Geneva: World Health Organization; 2016.
2. Stover J., Andreev K., Slaymaker E. et al. Updates to the Spectrum model to estimate key HIV indicators for adults and children. AIDS.2014; 28: 427-34.
3. Schweitzer A., Horn J., Mikolajczyk R.T. et al. Estimations of worldwide prevalence of chronic hepatitis B virus infection: a systematic review of data published between 1965 and 2013. Lancet.2015; 386: 1546-55.
4. Blach S., Zeuzem S., Manns M. et al. Global prevalence and genotype distribution of hepatitis C virus infection in 2015: a modelling study. Lancet Gastroenterol Hepatol. 2017; 2(3): 161-76.
5. Yushchuk N.D., Klimova E.A., Znoiko O.O. i dr. Protokol diagnostiki i lecheniya bol'nykh virusnymi gepatitami V i S. Ros zh gastroenterol, gepatol, koloproktol. 2010; 20(6): 4-60.

EKSPERIMENTAL TOKSIK GEPATITDA ENDOGEN INTOKSIKATSIYA OMILLARI

Sayfutdinova Z.A., Muhammadiyev H.G', Xashimova G.Y, Yusupov B.N.
Toshkent tibbiyot akademiyasi

Kritik sharoitlarda metabolic reaksiya, metabolizmning barcha turlarining buzilish mexanizmlarini tushunish, giperkatabolizmning shakllanishi, gipermetabolizm va to'qimalar almashinuvi buzilishlarining rivojlanishi haqidagi zamonaviy g'oyalar metabolic gomeostaz va hujayralarga ta'sir ko'rsatadigan moddalardan foydalanish zarurligini aniqlaydi. Bundan tashqari, toksik gepatitning

kechishi va rivojlanishiga ta'sir qiluvchi endogen intoksikatsiya (ALT, AST) ko'rsatkichlari to'liq tushunilmagan.

Tadqiqot maqsadi. Eksperimental toksik gepatit kursida jigar oqsillari almashinuvining biokimyoviy ko'rsatkichlarini (ALT, AST) qo'llash samaradorligini aniqlash.

Materiallar va tadqiqot usullari. Ushbu maqsadga erishish uchun geliotrin intoksikatsiyasi modelida eksperimental toksik gepatit kursi uchun jigar oqsillari almashinuvining biokimyoviy ko'rsatkichlari (ALT, AST) baholandi. Ma'lumki, geliotrin kimyoviy jihatdan pirolizidin alkaloidlari bilan bog'liq bo'lib, uning prekursorikadeverdin bo'lib, u bir asoslisidik bo'lmagan kislotalar bilan innik bo'lmagan spirtlar hosil bo'lishi bilan gamma-aminobutirikaldegidgacha oksidlanadi. O'tkir geliotrin intoksikatsiyasi kalamushlarga 100 g tana vazniga 40 mgdan tayyorlangan geliotrinning subletal dozasi bir marta teri ostiga yuborish orqali ko'paytirildi. Toksik gepatit geliotrin (25 mg / 100 g) ni teri ostiga yuborish orqali ko'paytirildi. Tadqiqot uchun material venoz qondir. Oqsil balansi ko'rsatkichlari o'rganildi: umumiy qon zardobidagi oqsil, albumin va globulin va biologik materiallar (ALT, AST, bilirubin va alfa-amilaza biokimyoviy tahlil orqali HUMAN test tizimlari (Germaniya) BA88A (Mindray, Xitoy) yarimavtomatik biokimyoviy tahlili bo'yicha). Kasrlar umumiy qabul qilingan usul bo'yicha turbidimetrik usul bilan aniqlanadi.

Hayvonlar teng guruhlariga bo'lingan:

I guruh – sog'lom xayvonlar (intakt)

II guruh (nazorat) – geliotrin bilan zaharlanish bilan,

III guruh (nazorat, taqqoslash) – geliotrin bilan zaharlangan va "Infezol- 40" preparati yuborilgan **5 kun**;

IV guruh (asosiy, eksperimental) – geliotrin bilan zaharlangan va yangi aminokislota qon o'rnini bosuvchi yuborilgan **5 kun**.

Statistik ishlov berish Student-Fisher testi, parametric bo'lmagan Mann-Winney testi, Kraskes-Wallis testi yordamida amalga oshirildi.

Tadqiqot natijalari. Eksperimental toksik gepatitni geliotrin yuborish orqali ko'paytirish jarayonida ALT miqdori o'rtacha $25,93 \pm 2,91$ U/l, AST miqdori esa $22,23 \pm 1,95$ U/l darajasida ekanligi aniqlandi. De Ritsoni $1,17 \pm 0,16$ darajasida edi. To'g'ridan-to'g'ri bilirubin $3,90 \pm 0,44$ mmol/l, bilvosita bilirubin $8,10 \pm 0,8$ mmol/l darajasida bo'lgan. Umumiy bilirubin $12,01 \pm 1,16$ mmol/l. Bundantashqari, OR (koeffitsient nisbati) 0,93219976 edi. 95% CI (ishonch oralig'i) 0,88765239 edi. $\chi^2 = 0,9633286$ (Uilkonsontesti). Mann-Winney testi (U testi) 0,87219981 edi. Bu ko'rsatkichlar oqsil balansining ko'rsatkichlari to'g'ridan to'g'ri geliotrindan kelib chiqqan kislorod tanqisligiga bog'liqligini ko'rsatadi.

Biroq, ALT darajasi jigardagi patologik jarayonning ishonchsiz belgisidir. Bu, birinchi navbatda, laboratoriya usulining o'ziga xosligi bilan bog'liq, bunda fermentning o'zi darajasi emas, balki uning katalitik faolligi, katalitik reaksiya tezligi aniqlanadi. Shunday qilib, ferment miqdori bilvosita aniqlanadi.

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, davolanish natijasida IV guruhdagi umumiy bilirubin ko'rsatkichlari sezilarli darajada yaxshilandi. Ishlab chiqilgan aminokislotalar aralashmasini olgan IV guruhda ALT dinamikasi ijobiy bo'ldi,